

Цільові пріоритети і дескриптори ефективності виховної роботи у педагогічному університеті

Наталія Борисенко

Виховна робота в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди є важливим компонентом загального освітнього процесу, складником забезпечення якості професійної підготовки за різними галузями знань і спеціальностями. Така робота спрямована на формування свідомого громадянина з активною громадянською і професійною позицією, відповідального перед країною за виховання в майбутньому здобувачів різних рівнів освіти. Упродовж 2024 р. виховна робота у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди здійснювалася відповідно до основних положень Конституції України, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», нормативних документів Міністерства освіти і науки України, Національної доктрини розвитку освіти України у XXI ст., Концепції національно-патріотичного виховання молоді, наказів Університету та факультетських планів виховної роботи [5, 7, 8].

Ця публікація підготовлена на основі локальних звітних матеріалів про виховну роботу структурних підрозділів Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди [5, 10]. Термінологічне поле і логіка моделі ефективної виховної роботи оприлюднена у попередніх публікаціях автора [2, 3]. Методологія цієї розвідки сформована на основі висновків публікацій Ю. Бойчука, А. Боярської-Хоменко [1], В. Ворожбіт-Горбатюк, Т. Разуменко

[4], Н. Пономарьової, О. Гуліч [6], Т. Собченко, О. Кін [9].

Мета статті: розкрити цільові пріоритети та дескриптори ефективності виховної роботи на прикладі підсумків діяльності структурних підрозділів Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Попри труднощі воєнного стану і ситуації невизначеності, виховна робота в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди у 2024 р. засвідчила про сталість, гуманістичну спрямованість, відкритість університету новаціям усіх сфер життєдіяльності суспільства. Цільові орієнтири виховної роботи у 2024 р. було зосереджено на такі аспекти, як:

- залученість у забезпеченні якості неперервної професійної підготовки здобувачів усіх рівнів вищої освіти в Університеті;
- формування соціентальності студентів, викладачів на засадах визначеної місії Університету;
- стимулювання до відповідальності і автономії у командоутворенні учасників освітнього процесу, груп забезпечення освітніх програм, що реалізуються в університеті;
- підтримка розвитку резильєнтності, полікультурної комунікації студентів, аспірантів, працівників, інших членів великої академічної спільноти, дружньої ідеям і практикам Університету.

Безумовно, проблематика здоров'я-збереження, психологічної підтримки і свідомого волонтерства пронизувала виховну роботу в Університеті наскрізно. Акцентовано виділимо просвітницькі та інформаційні заходи, проведені кураторами академічних груп: цикл годин спілкування «Безпека під час воєнного стану», «Психологічна підтримка під час воєнного стану», «Навчання подоланню ризиків, пов'язаних з вибухонебезпечними предметами. Рекомендаційний гід дій перед конфліктом». Перспективним вбачається розроблення рекомендацій, пам'яток за результатами проведених заходів. Це позитивно засвідчує про оперативність реакцій Університету на запити суспільства активувати роз'яснювальну роботу з молоддю для забезпечення від негативних наслідків воєнних дій на території України [10].

Комплексне використання традиційних та інноваційних форм виховання

в Університеті студентоорієнтоване, і передбачає індивідуальну роботу, виховні заходи в академічній групі, у спільнотах за інтересами. У цій публікації цільові і змістові аспекти виховної роботи представимо в наступній інфографіці:

Упродовж 2024 р. системоутворювальним безумовно визначено напрям громадянського і національно-патріотичного виховання. На факультетах проводилися заходи про практики збереження історичної пам'яті та культурної спадщини нашої держави, просвітні лекції, кураторські години, онлайн-екскурсії. Усі ці заходи спрямовані на формування молодого українця, який діяльно популяризує національні та загальнолюдські цінності. Ключовий підхід громадянського і національно-патріотичного виховання в Університеті: кожен захід — персонально знакова подія у житті студента.

Волонтерський рух уже став своєрідним ціннісним маркером життя Уні-

верситету. У 2024 р. продовжив свою діяльність Волонтерський десант, яким опікується Денисенко Анжела Олегівна. Сквородинівська спільнота активно донатить на ЗСУ, збирає необхідні речі та продукти для відправки на передову. Також було надано гуманітарну допомогу понад 200 співробітникам університету, серед яких диспетчери деканатів, лаборанти усіх кафедр, працівники бухгалтерії, відділу кадрів, навчального і загального відділів, центру забезпечення якості освіти, центру інформатизації освіти, відділу практик, а також пенсіонерам Університету. Після обстрілу і пошкодження вікон біля навчального корпусу та гуртожитку № 1 (пров. Фанінський, 3-В) мешканці гуртожитку були забезпечені плівкою для вікон та для пошкоджень навчального корпусу. Чотири дні роботи комунальних служб м. Харкова наш волонтерський загін «Злагода» надавав підтримку робітникам-ліквідаторам руйнування (вода, їжа, психологічна підтримка), базу в Гайдарях забезпечено постільною білизною (30 комплектів). Співпраця з волонтерами з Німеччини (ВО «VHFDH») допомогла оновити безпекові умови для якісного освітнього процесу: закуплено будівельні матеріали для бомбосховища (вул. Алчевських), отримано 5 класних дошок, 1 зарядна станція «Екофло» [10].

В Університеті реалізовується благодійницький проєкт «Щасливі соняшники», метою якого є соціально-педагогічна підтримка дітей, які проживають на деокупованих територіях. Команда волонтерів здійснювала систематичні виїзди до деокупованих сіл і селищ Ізюмського, Куп'янського, Дергачівського районів, проводили свята і заходи для дітей, надавала консультативну підтримку батькам з питань ментального здоров'я. За час реалізації проєкту було відвідано понад 20 населених пунктів Харківщини, які наближені до зон активних бойових дій [10].

Волонтери університету систематично отримують нагороди і відзнаки за свою

діяльність. Так, педагогічний колектив університету Пономарьова Н. О., Гуліч О. О., Боярська-Хоменко А. В., Васильєва С. О., Кін О. М., Винник О. Ф., Денисенко А. О. (фізико-математичний факультет), Довженко Т. О., Шищенко В. О. (факультет початкового навчання), Васильєва О. В., Скрипник Н. Г. (факультет соціальних та поведінкових наук), Марцин С., Варенікова О. В., Варич Н. І. (український мовно-літературний факультет імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка) та інші викладачі отримали подяки від 5-ї Слобожанської бригади «СХІД», від 154 бригади, від благодійної організації «Харків з тобою» тощо [10].

Студенти Університету продовжують займатися волонтерською діяльністю індивідуально і в спільнотах: студенти і викладачі стали донорами плазми крові у Харківському відділенні Віорґама Plasma [10].

Професійна спрямованість і підтримка особистості в кар'єрних прагненнях — акцент у змісті трудового виховання під час факультетських зустрічей із освітянами-практиками, успішними підприємцями, відомими ученими і лідерами громадської думки. На факультетах систематично проводилися Дні відкритих дверей, Дні факультетів. Наші студенти брали участь у професійних конкурсах; у роботі бізнес-клубів.

Правовиховна робота і правова поінформованість в Університеті у 2024 р. передбачала конкурсні заходи з дотримання академічної доброчесності, бесіди про бережне ставлення до майна Університету і факультету; кураторські години з профілактики правопорушень з метою запобігання девіантній поведінці, антисоціальним явищам; онлайн-зустрічі з представниками правоохоронних органів тощо.

Значущою у 2024 р. стала виховна робота, спрямована на утвердження позиції Університету як простору успішних комунікантів у полікультурному багатомовному середовищі, заходи, спрямовані на ознайомлення здобувачів з культурама інших країн, що розвиває толерант-

ність, повагу до різноманітності та вміння взаємодіяти в глобальному суспільстві. Культурологічні студії сприяють всебічному розвитку особистості, підвищенню обізнаності здобувачів про культурні реалії інших країн, розширенню світогляду і розвитку творчого потенціалу молоді. Тематичні святкування, участь у міжнародних фестивалях і конкурсах допомагають здобувачам поглиблювати свої знання про традиції різних народів і культур. Було проведено зустріч з українською поетесою Мариною Зозулею (Чайка Білоозерянська); онлайн-захід «Мовна машина часу: зародження та формування української мови». Студенти долучилися до участі у Міжнародних мовних конкурсах; «Листи війни», написання радіодиктанту національної єдності, відзнаки Дня Слов'янської писемності та культури тощо [10].

Екологія мислення, поведінки в довкіллі, ментальне здоров'я кожної особистості стали базисом успіху життя Університету. Це ілюструють заходи, покликані розкрити універсуми екологічного виховання на основі переосмислення традицій українського народу у ставленні до довкілля для формування екологічної відповідальності; досвід психологічної підтримки і емоційно вразливих категорій осіб, внутрішньо переміщених осіб, формування загальних компетентностей безпечної поведінки і підтримки ментального здоров'я в умовах кризових ситуацій.

Мистецтво, творчість, спорт — ресурси стійкості в житті Університету. За сприяння культурно-мистецького центру на факультетах було організовано відзначання усіх традиційних свят року — Посвята в студенти, День працівника освіти, День Українського козацтва, День української мови та писемності, День студента, Різдвяні свята, Великодні свята, Випуск магістрів, Випуск бакалаврів, Тиждень закоханих. У 2024 р. студенти в умовах воєнного стану взяли участь у таких заходах у змішаному форматі: творчий конкурс «Листи війни»; загальноунівер-

ситетські конкурси «Студентська весна — 2024», «Дебют першокурсників — 2024», «Студент року — 2024»; міські та регіональні творчі конкурси. На факультетах проведено тематичні тижні, регулярно видавалися онлайн-газети, проводили конкурси стіннівок, виставки творчих робіт та конкурси відеороликів. Упродовж року студенти брали участь у загальноуніверситетських змаганнях та долучалися до проведення фізкультурних онлайн-челенджів [10].

Групування підрозділи — флагмани в організації виховної роботи в Університеті. Так, Студентський парламент університету відіграє велику роль у надбанні студентами досвіду самоорганізації та позитивних дій у соціальному оточенні. Залежно від бажання, уміння, здібностей кожен обирає напрям, яким хоче займатися. У 2024 р. члени парламенту організували, брали участь та були доповідачами на загальноуніверситетських, Всеукраїнських і Міжнародних заходах, створювали відеозвернення з нагоди окремих дат у календарі та організували допомогу для наших студентів. Культурно-мистецький центр є осердям розвитку художнього творчого потенціалу здобувачів освіти, координує позааудиторну роботу, забезпечує розвиток самодіяльності студентів. Упродовж року було організовано і проведено 29 різнопланових заходів: 15 у офлайн-форматі та 14 — у комбінованому форматі. Солісти та колективи культурно-мистецького центру продовжують брати участь у профорієнтаційних концертних заходах. Традиційним залишається проведення таких університетських свят, як «Випуск бакалаврів», «Випуск магістрів», «Посвята у першокурсники», «Студентська весна». У жовтні був проведений традиційний університетський фестиваль-конкурс студентської художньої самодіяльності «Дебют першокурсників — 2024» [10].

Гендерний центр спрямовував роботу на формування гендерних компетентностей молоді та вчительства, розробка

й реалізація гендерно чутливих освітніх технологій у практиці закладів освіти. Упродовж 2024 р. Центром була проведена така робота: координація гуманітарної відповіді на гендерно зумовлене насильство у Харківській області; участь у проєкті «Вистоїмо разом: вдосконалення системи підтримки постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з війною»; виступ на Українському радіо в проєкті «Реконструкція» на тему: «Гендерна рівність, права жінок у світі та в Україні» тощо [10].

Гортивний клуб об'єднав студентів, аспірантів, викладачів університету, їх сім'ї, інших громадян для занять фізичною культурою, спортом, оздоровлення та популяризації здорового способу життя: організація занять з фізичного виховання на непрофільних факультетах; організація навчально-тренувального процесу на факультеті фізичного виховання і спорту; змагання Спартакіади Університету; участь у студентських та інших змаганнях від обласного до міжнародних рівнів. Дар'я Бондаренко (фізико-математичний факультет) та Дар'я Ольховська (факультет іноземної філології) вибороли срібну нагороду змагань студентської ліги з пляжного волейболу серед здобувачів навчальних закладів Харківської міської територіальної громади; здобувачка третього освітньо-наукового рівня вищої освіти, 3-го року навчання Марина Литовченко, заслужений майстер спорту України з тенісу настільного виборола срібну медаль Паралімпіади в Парижі; аспіранти Євгеній Горбачук (3-й рік навчання спеціальність 015 — професійна освіта) та Павло Лиманський (4-й рік навчання, спеціальність Право) вибороли Кубок України з фехтування на шпагах [10].

Центр ветеранського розвитку надавав допомогу військовослужбовцям, членам їх сімей та координацію їх ресоціалізації в соціумі. Упродовж звітного періоду Центром були реалізовані проєкти та проведені наступні заходи: проєкт «Правничий портал»; проєкт «Закон для

Героїв»; круглий стіл «Підтримка ветеранів в інтеграції до цивільного життя: обмін досвідом»; цикл відео-зустрічей «Про ментальне здоров'я та психосоматику»; цикл відеолекцій «Психопедагогіка війни» [10].

Асоціація випускників для зміцнення зв'язків між випускниками, студентами та науково-педагогічним складом, реалізації навчальних, наукових, соціально-економічних і виробничих напрямів розвитку університету долучилася до такої роботи: збір і обробка інформації про випускників та наповнення бази випускників минулих років та випускників, що працюють в університеті; зв'язок з випускниками університету, які займаються волонтерською та громадською діяльністю; залучення випускників до проведення майстер-класів, круглих столів, виставок, зустрічей випускників тощо.

Газета «Учитель» зберігає першість в інформуванні нашої академічної спільноти про перебіг життя Університету. За 2024 р. було підготовлено 11 номерів газети. У традиційній рубриці газети «Міжнародні зв'язки» було висвітлено матеріали про численні проєкти підтримки України й керівництва університету під час війни. Редакція продовжила публікувати події про онлайн-зустріч представників Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди та університету Кардіфф Метрополітен. У газеті знайшли висвітлення події про перебіг життя університету та знакові виховні події в житті студентів: «Тиждень самоврядування», випуск бакалаврів, посвята в студенти і аспіранти, студентські інтерв'ю на різноманітні теми: «Чому я обрав професію Вчителя», «Перші тижні навчання», «Готуємось до сесії», «Літня онлайн педпрактика», «Академічна мобільність студентів» тощо [10].

Відділ зв'язків із громадськістю та ЗМІ забезпечував інформаційну прозорість подій в Університеті на ринку освітніх послуг, забезпечення просування пози-

тивного іміджу університету як провідного освітнього, наукового, культурного центру Харкова. Співробітники відділу постійно працюють над створенням та редагуванням інформаційного архіву університету (фото- та відеотеки), проводять професійні фотосесії, займаються пошуком та відновленням архівних фото/відеоматеріалів з історії університету, готують презентаційні відеоролики про Університет, про окремі структурні підрозділи, творчі колективи, про найважливіші події для розповсюдження у інших соцмережах та у ЗМІ [10]. У 2024 р. співробітники відділу брали активну участь в організації загальноуніверситетських заходів, забезпечували їх повну інформаційну підтримку: урочисті події, офіційні зустрічі, нагородження, наукові конференції, щотижневі засідання Виконавчої ради, засідання Вченої ради та інші заходи.

Тже, завдяки злагодженій співпраці всіх зазначених підрозділів з керівництвом університету, адміністрацією та кураторами академічних груп факультетів виховна робота в університеті здійснюється на високому професійному рівні та сприяє формуванню в студентській молоді готовності до навчання впродовж усього життя, активної громадянської позиції, соціальної відповідальності, мобільності, європейської і національної ідентичності та інноваційної культури. Перспективними напрямками є формування сталої практики отримання зворотного зв'язку від студентів, аспірантів, викладачів, працедавців, абітурієнтів про практики змістового та методичного забезпечення виховної роботи в Університеті, що сприятиме популяризації цінностей місії Університету, зміцнить авторитет Університету серед інших закладів вищої освіти.

Література

1. Бойчук Ю. Д., Боярська-Хоменко А. В. Громадянська освіта як ресурс

для соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану // Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 13–14 черв. 2024 р. Харків, 2024. С. 169–173.

2. Борисенко Н. Виховні стратегії: досвід Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди // Інноваційна педагогіка. 2023. № 56. Т.1. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.1.31>

3. Борисенко Н. О. Студентський парламент: досвід Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди // Вісник Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Пед. науки. 2023. №4 (358). С. 16–21. [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-4\(358\)-16-21](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-4(358)-16-21)

4. Ворожбит-Горбатюк В.В., Борисенко Н.О., Разуменко Т.О. Новації у змісті підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти (з досвіду Харк. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди) // The IV th International scientific and practical conference «Integration of scientific bases into practice» (October 12-16, 2020). Stockholm, Sweden 2020. P. 271–274.

5. Концепція виховної роботи на 2021 — 2025 рр. 2021. URL: http://hnpri.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Pol/Konceptcia_vyhovnoi_robotu.pdf

6. Пономарьова Н., Гуліч О. Виховна робота в закладах вищої освіти в умовах дистанційного навчання // Новий Колегіум. 2023. № 3. С. 32–38.

7. Про вищу освіту. Закон України. Документ 1556-VII, чинний, поточна редакція від 17.11.2024, підстава — 4034-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

8. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України № 776 від 16 липня 2018 р. URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>

9. Собченко Т., Кін О., Ворожбит-Горбатюк В. Створення безпечного освітнього середовища у закладах освіти в умовах воєнного стану // Новий Колегіум. 2023. № 3. С. 39–42.

10. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. URL : <https://sites.google.com/hnpu.edu.ua/scienceschools>

09.01.2025

Відомості про автора:

Борисенко Наталія Олексіївна — кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з навчально-виховної роботи; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; Харків, Україна; email: prorector_borysenko@hnpu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0532-3867>